

Toolbox & Richtlijnen voor
Archief- & Collectiezorg
in de Kunstensector

TRACKS-ONTMOETINGSMOMENT OMTRENT ARCHIEF- EN COLLECTIEZORG

4. MARTINE DE MAESENEER ARCHITECTS

BRONKS - 23 JUNI 2015

AUTEUR: SANNE VAN BELLINGEN (PACKED VZW)

AUGUSTUS 2015

PACKED VZW

DELAUNOYSTRAT 58 BUS 23, 1080 BRUSSEL

++32 (0)2 217 14 05

www.packed.be

www.projecttracks.be

PACKED

Expertisecentrum Digitaal Erfgoed

Vlaanderen
verbeelding werkt

4. RONDETAFLGESPREK MET MARTINE DE MAESENEER EN LAURE VANDENBROECKE (BEIDEN MDMA)

MODERATOR: WIM LOWET (CVAA)

WWW.MDMA.BE

“De archivering van het BRONKS-project was voor ons een heel leerproces”

Bij het architectenbureau Martine De Maeseneer Architects (MDMA) werkt niemand alleen aan een project; er wordt steeds in een team van minimum vijf personen gewerkt. Ook zijn er steeds nieuwe en/of tijdelijke medewerkers aan het werk.

De activiteiten van MDMA omvatten voornamelijk het uitwerken van architectuurprojecten en het voeren van onderzoek (bv. het schrijven van theoretische essays rond een bepaald onderwerp).

Uit wat bestaat het archief van MDMA en hoe bevindt het zich in de werkplaats?

- Maquettes. Deze zijn belangrijk voor MDMA omdat hierin ideeën worden getest. Alle maquettes worden bewaard, en gezien het aantal en de grootte van de maquettes is de beschikbaarheid van een geschikte bewaarruimte een probleem. Er is geen lichtdichte bewaarruimte beschikbaar die is uitgerust met klimaatcontrole. Alle maquettes werden ingepakt in plasticfolie om ze te beschermen tegen stof en vuil. De bewaring van de maquettes is niet evident. Voor bv. BRONKS werd er een maquette gemaakt op schaal 1/20. Deze kan omwille van haar grootte niet op kantoor bewaard worden. De maquette bevindt zich noodgedwongen bij Martine De Maeseneer thuis, gedemonteerd.
- Schetsboeken. Alle schetsen in A4-formaat worden ingebonden per project en worden opgestapeld in een kast bewaard.
- Calques. In de beginperiode van de architectenpraktijk werd nog alles op calqueerpapier getekend. Deze calques worden opgerold in een koker bewaard, maar zijn zeer broos. Ook hier is ruimte het grootste probleem. Het is niet zozeer een probleem om het materiaal terug te vinden, maar wel om het te bewaren. MDMA is een relatief klein architectenbureau met beperkte infrastructuur.
- Digitaal archief. Het is belangrijk dat ook dit materiaal goed bewaard en snel teruggevonden wordt. De digitale dragers en documenten bevinden zich overal.

Het archiefmateriaal van alle projecten wordt steeds bewaard.

Bij MDMA liep, in samenwerking met CVAA en PACKED vzw een pilootproject rond de bewaring van het digitaal archief. Als voorbeeld werd de archivering van het BRONKS-project bekeken. Het was een interessant voorbeeld omdat het project zelf lang liep, namelijk zeventien jaar. Het BRONKS-project

werd opgestart toen digitalisering nog in zijn kinderschoenen stond. Het project doorliep de hele evolutie van papieren tot digitaal archiefmateriaal dat bewaard op floppy disks, cd's, een server. Het dossier van dit project bevat heel gevarieerde bestanden en dragers. Het brede scala aan dragers betekende dat er veel archiefmateriaal is, dat niet gesorteerd was en veel dubbels bevatte.

Het pilootproject was voor het architectenbureau een leerproces waarbij structuur aangebracht werd in het digitale archief. Er nieuwe mappenstructuur in gebruik genomen die gebaseerd is op de verschillende fasen waarin een gebouw tot stand komt. De mappenstructuur werd gerationaliseerd. Hij moet bij nieuwe projecten consequent toegepast worden. Goede afspraken werden gemaakt met de architecten van het bureau, én met nieuwe medewerkers. Het doel is dat iedereen bij toekomstige projecten alle documenten op de juiste plaats opslaat.

Welk materiaal van het BRONKS-project werd er digitaal bewaard?

- op de server bevonden zich twee mappen met de naam 'BRONKS';
- ongeveer 400 cd's die ook 'BRONKS' als label hadden;
- floppy's met diverse documenten;
- scans van schetsen;
- filmpjes.

Alle bestanden werden geopend. Bestanden die als dubbels werden beschouwd, werden verwijderd. Op basis van de aanmaak- en wijzigingsdatum werd er begonnen met het sorteren en organiseren van de documenten op fase. Met een computerprogramma werden verdere dubbels verwijderd. Soms moest de keuze gemaakt worden welke versies te behouden. Niet elke kleine wijziging kon bewaard worden. Tot slot werd een map met de naam 'Definitieve documenten' gecreëerd.

VRAGEN & OPMERKINGEN

"Vooraleer een gebouw vorm krijgt zijn er veel fasen aanwezig in het ontwerpproces: wedstrijdphase, voorontwerp, aangepast voorontwerp, definitief ontwerp, ... Deze moeten ook allemaal bijgehouden worden. Soms wordt er bijvoorbeeld teruggegrepen naar een vorig idee."

- Waarom archiveert MDMA?

In de eerste plaats zijn ze het als architectenbureau verplicht, voor de nazorg van de projecten. Het materiaal wordt bewaard omdat het gebruikt kan worden in de werking van het architectenbureau. Het is immers het eigen gedachtegoed is. Ook voor ontsluiting, bv. voor het maken van een boek. wordt teruggegrepen naar het archief en eigen beeldmateriaal gebruikt. Men houdt ook knipselmappen bij die als inspiratie dienen voor nieuwe projecten.

- Naar welk archiefmateriaal wordt vaak naar teruggegrepen?

Maquettes worden vaak herbekeken en de ideeën hergebruikt. Daarom moeten ze beschikbaar zijn op de plaats staan waar er ontworpen wordt. Om als voedingsbodem te kunnen fungeren, moeten ze steeds zichtbaar zijn. Het tastbaar maken van de ideeën door het maken van een maquette is belangrijk om elementen vanuit een denkwereld naar de realiteit te trekken.

Dirk Minnebo van Kunsthuis Opera Vlaanderen, waar zowel decors als maquettes worden bewaard, merkt op dat hij de problematiek van de bewaring herkent. Maquettes worden ook tentoongesteld en verslijten als gevolg hiervan. Decors worden vaak weggegooid. Enkel van succesvolle stukken worden

de decors bewaard in containers. Ze reizen dan ook zo de wereld rond. De rekwisieten en kostuums worden op een andere plaats bewaard. Door de diversiteit aan materiaal zijn er veel verschillende afdelingen en personen Kunsthuis Opera Vlaanderen bij betrokken.

- Waarom is er gekozen voor een mappenstructuur op basis van de projecten? Soms heb je ook afbeeldingen of documenten nodig voor een ander project, is het dan niet beter om een aparte afbeeldingenmap maken?

Zo ontstaan dubbels. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds het origineel en anderzijds latere beelden en afgeleiden. MDMA maakt per project een map aan met beelden die gebruikt worden voor o.a. wedstrijdaanvragen, promotie en pers. Bij het bureau werken er bovendien ook veel tijdelijke medewerkers. Deze plaatsten vroeger vaak documenten waar ze dachten dat ze moesten staan. Achteraf was er dan veel werk voor de andere medewerkers om alle bestanden in de juiste mappen te plaatsen. Nu is er een mappenstructuur waarbinnen ze alles direct op de juiste plaats kunnen zetten. Dit maakt het veel makkelijker voor vaste medewerkers om achteraf documenten terug te vinden.

- Zou het niet interessant zijn voor historici later om bijvoorbeeld één map te houden zoals ze was en dus niet elke map op te kuisen en te ordenen?

Niet alles kan bewaard worden, dan vind je niets meer terug. Na de afronding van een project wordt in de digitale map meteen een selectie gemaakt. Wat belangrijk is, wordt bewaard. Wat niet belangrijk is, wordt verwijderd. Wat overblijft is geeft een beeld van wat het project was. Wanneer een document niet meer relevant is, dient het verwijderd te worden. Enkel de kern van ieder project wordt bewaard. Het is gemakkelijker om documenten terug te vinden in de opgekuiste versies van de mappen.

- Je bouwt een structuur op om op een bepaalde manier dingen te ordenen. Hoe zorg je ervoor dat je collega's dit op eenzelfde manier doen? Wat als iemand zijn eigen zin doet?

Een mappenstructuur is blijft vatbaar voor interpretatie. Iedereen dient logisch na te denken in welke map een document het beste past. Op een hoger niveau in de mappenstructuur kan een verantwoordelijke enige controle behouden; in de diepste mappen is dit echter niet haalbaar en wenselijk. Het komt erop aan om de ordening voor iedereen eenvoudig te houden.

Je kan ook een of meerdere keren per jaar een trash day organiseren. Dit is ook een moment om te evalueren of de mappenstructuur werkt en of er desgewenst dingen aangepast moeten worden.

- Zijn er al problemen geweest met het openen van bestanden?

Vroeger gebruikte MDMA andere tekensoftware. Met de overgang van Vectorworks naar AutoCAD kunnen oude bestanden nog bekeken, maar niet meer aangepast worden. Software wordt steeds geüpgraded. Oude software werkt niet op nieuwe computers en omgekeerd; software en computers werken niet altijd samen. MDMA is van tekensoftware veranderd omdat AutoCAD-bestanden gemakkelijker een lange tijd kunnen worden bewaard.

- Hoe wordt een back-up gemaakt?

Alle werkdocumenten en mappen staan op de server. Daarnaast heeft MDMA nog twee harde schijven als back-up. Wanneer een project afgerond is, wordt dit nog opgeslagen op cd-r of dvd-r. De

cloud wordt bij MDMA enkel gebruikt voor de uitwisseling van gegevens, niet voor bewaring. Men moet binnen het architectenbureau steeds kennis zoeken om te weten hoe een back-up werkt en wat men bijvoorbeeld moet doen wanneer het internet uitvalt.

MDMA slaat dus nog veel materiaal op op cd-r's. De maximale levensduur van cd's is maximaal tien jaar. Men moet dus altijd bezig blijven met het overzetten van het materiaal naar een nieuwe drager en nieuwe technologie.

- Kan je met een boek je archief vervangen?

Dat zou dan een omvangrijk boek moeten zijn. Bij het maken van een boek stelt zich steeds de vraag wat erin te steken. Toch blijft een boek een bijzonder middel om aspecten uit je werking weer te geven. Een belangrijke vraag is wie beslist wat belangrijk is. Bij MDMA is het proces belangrijk. Het gebouw is het resultaat, maar de weg ernaartoe is wat interessant is. Niet alles kan worden gepubliceerd. Een boek geeft slechts een selectief beeld weer. Bijvoorbeeld schetsboeken moet je zien als een aanvulling hierop. In de schetsen wordt het gebouw geboren.

Je kan je archief ook gebruiken als je een feest of evenement organiseert bij een jubileum. Bij de verandering van directie werden bij Kunsthuis Opera Vlaanderen delen van het archief naar het Letterenhuis en Stadsarchief Gent gebracht. Dit zijn ook momenten waarop het archief plots terug belangrijk wordt.

- Wat is de situatie in Nederland?

Klazien Brummel (Nederlandse Raad voor Cultuur) vertelt dat in Nederland de kunstensector niet goed is ingehaakt in het erfgoedprogramma. Archiefzorg is voor kunstenaars en kunstenorganisaties geen subsidievoorwaarde. Er wordt in zekere zin slordiger omgegaan met archief. Wel zijn er een aantal organisaties die zich met (digitale) archieven bezighouden, bijvoorbeeld Beeld en Geluid, LIMA, Nieuw Instituut en DEN. In de kunstensector is er nog heel weinig animo voor de zorg van (digitale) archieven. In Nederland moet de aandacht voor archiefzorg nog groeien.